

بحران کم آبی زندگی در فلات مرکزی ایران را تهدید می کند

بحران خشکسالی و برداشت بی رویه از منابع آب های زیرزمینی که منجر به فرونشست دشت های کشور شده است، بزودی زندگی در اغلب شهرهای پرجمعیت ایران را ناممکن خواهد ساخت، اما در فلات مرکزی و به ویژه در استان های کویری نظیر یزد، اصفهان و کرمان زنگ خطر زندگی از مدت ها پیش برای انسان ها به صدا درآمده است.

بحران خشکسالی و برداشت بی رویه از منابع آب های زیرزمینی که منجر به فرونشست دشت های کشور شده است، بزودی زندگی در اغلب شهرهای پرجمعیت ایران را ناممکن خواهد ساخت، اما در فلات مرکزی و به ویژه در استان های کویری نظیر یزد، اصفهان و کرمان زنگ خطر زندگی از مدت ها پیش برای انسان ها به صدا درآمده است.

شاهرخ فاتح رئیس مرکز ملی خشکسالی و مدیریت بحران سازمان هواشناسی با اشاره به تحقیقات صورت گرفته از دامنه جغرافیایی بحران خشکسالی در ایران می گوید: همدان، ایلام، شمال اردبیل، آذربایجان غربی، بخش هایی از استان های گلستان، کرمانشاه، لرستان، گیلان، مازندران، اصفهان، چهارمحال و بختیاری، یزد، خراسان جنوبی، کرمان، سیستان و بلوچستان، فارس، هرمزگان، خراسان رضوی، شمال سمنان، تهران، قم، قزوین، آذربایجان شرقی و زنجان بر اساس شاخص کوتاه مدت، درجاتی از خشکسالی ضعیف تا شدید را نشان می دهند ولی در شرایط بلندمدت تقریباً همه استان ها به نوعی با خشکسالی روبرو هستند.

به گفته وی در این میان برخی استان ها مثل فارس، خراسان رضوی، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، کرمان، یزد، چهارمحال و بختیاری، خوزستان، تهران، قم، البرز و سمنان شرایط دشوارتری دارند.

فاتح می گوید: در سال آبی گذشته (اول مهر 1394 تا 31 شهریور 1395) 26 درصد جمعیت کشور تحت تاثیر خشکسالی ضعیف، 19 درصد خشکسالی متوسط و یک درصد خشکسالی شدید قرار گرفتند، اما با در نظر گرفتن مقیاس بلند مدت 30 درصد جمعیت کشور به خشکسالی خفیف، 32 درصد خشکسالی متوسط، 11 درصد خشکسالی شدید و یک درصد به خشکسالی بسیار شدید دچار هستند.

این آمار نشان می دهد که بحران خشکسالی پهنه وسیعی از کشور را در بر گرفته و به طور مستمر در حال افزایش است.

سال آبی جدید هم با تشدید خشکسالی در فلات مرکزی ایران آغاز شده است و با گذشت حدود یک ماه از پاییز، هنوز دشت های این منطقه تشنه اند.

مهندس رحیم میدانی معاون آب و آبفای وزیر نیرو در همین رابطه به خبرنگار ما می گوید: متأسفانه در سال آبی گذشته نسبت به دوره بلند مدت، استان پربارش کهگیلویه و بویراحمد با 22 درصد کاهش بارندگی و استان چهارمحال و بختیاری با 17 درصد افت بارش روبرو بود. در استان کم بارش اصفهان هم میزان بارش در مقایسه با بلندمدت با کاهش 30 درصدی مواجه شد و به همین دلیل به سختی توانستیم آب را مدیریت و آب شرب مردم را تأمین کنیم، به همین دلیل امسال در اصفهان به علت کم آبی کشت پاییزه نخواهیم داشت.

وی با اشاره به این که براساس ارزیابی ها، دمای کشور حدود 1/1 درجه افزایش پیدا کرده است، می افزاید: روند کنونی بحران خشکسالی نشان می دهد که باید در سال های پیش رو برای مدیریت بحران آب چاره های جدی بیندیشیم.

وی تأکید می کند: براساس پیش بینی های دموگرافیک، در سال 1420، جمعیت کشور به 106 میلیون نفر خواهد رسید که حدود 50 میلیون از این افراد ساکن فلات مرکزی خواهند بود و چنانچه تدابیری برای تأمین آب این مناطق اندیشیده نشود، کشور در بحران فرو خواهد رفت.

چشم انداز نامناسب بارش ها

مهرداد احسانی مدیرکل دفتر مدیریت بهم پیوسته منابع آب حوضه های آبریز فلات مرکزی هم می گوید: تقریباً در همه حوضه های فلات مرکزی از جمله، قمرو، زاینده رود و بختگان سال سختی را داشتیم و چشم انداز بارش ها در سال آبی جدید، مطلوب نیست.

وي با اشاره به وضع نامطلوب بارش‌ها در حوضه آبریز بختگان و حوضه درودزن مي‌گويد: ورودی آب به سد درودزن امسال تا یک پنجم متوسط دراز مدت کاهش یافته و این مساله برای دشت‌های پایین دست نگران کننده است.

گزارش خبرنگار ما در استان یزد حاکیست: در فلات مرکزی ایران به لحاظ کاهش بارندگی‌های سالانه بحرانی‌ترین وضع را نسبت به سایر استان‌ها دارد.

سید ابوالفضل موسوی بیوکی نماینده مردم یزد در مجلس در گفتگو با اطلاعات با اشاره به تشدید خشکسالی در این خطه ظرف دو سال اخیر می‌گوید: حجم روان آب‌های استان در 11 ماهه سال آبی گذشته (از مهر 94 تا مرداد 95) با 96 درصد کاهش نسبت به دوره مشابه سال پیش از آن به 4/1 میلیون مترمکعب رسید. از طرف دیگر ظرف سال‌های اخیر بارش مناسبی در سطح استان نداشتیم و اینک اکثر قنوات استان خشک شده‌اند یا سطح آب دهی آنها کاهش یافته است.

به گفته وی، علاوه بر 3700 حلقه چاه آب دارای پروانه و مجاز در استان، همچنان 134 حلقه چاه غیر مجاز در مناطق مختلف یزد وجود دارد که البته با تلاش سازمان آب تاکنون 42 حلقه از آنها پلمب شده است.

نماینده مردم یزد در مجلس ادامه می‌دهد: میزان برداشت آب از 30 درصد چاه‌های دارای پروانه استان یزد اینک به کمتر از 50 درصد سقف مجاز رسیده و از 440 حلقه چاه مجاز دیگر، به دلیل کم آبی فقط از 20 درصد سقف مجاز بهره برداری می‌شود.

حسین غفوری مدیرعامل شرکت آب منطقه‌ای یزد هم با تأکید بر کاهش قابل ملاحظه بارش‌ها در سطح استان می‌گوید: در سال آبی گذشته متوسط میزان بارش‌های جوی در سطح استان به حدود 60 میلی متر رسید که حداقل 40 درصد از متوسط بارندگی‌های سال قبل از آن کمتر است.

به گفته وی، کاهش بارندگی و تغییر توزیع زمانی و مکانی بارش‌ها، باعث افت تغذیه سفره‌های آب زیرزمینی استان شده و حیات قنوات و چاه‌های یزد را به مخاطره انداخته است.

غفوری ادامه می‌دهد: استان یزد اینک دچار بحران شدید کم آبی است و همه دشت‌های آن فرو نشست دارند. از طرف دیگر افت شدید سطح آب در دشت‌های استان باعث کاهش کیفیت آب شده و شوری آب چاه‌ها سرمایه‌های کشاورزی را به خطر انداخته است و امکان تأمین آب آشامیدنی مناسب وجود ندارد.

تشدید خشکسالی در استان یزد

محمد فاتحي مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب روستایی استان یزد هم در همین رابطه با اشاره به تشدید خشکسالی‌ها در این استان می‌گوید در شرایط فعلی اغلب روستاهایی که در دامنه کوهستان و مناطق مرتفع قرار دارند، دچار کمبود آب آشامیدنی شده‌اند.

به گفته وی از مجموع منابع آبی استان شامل چاه‌ها، قنوات، چشمه‌ها و تاسیسات همجوار، حداقل 77 منبع آبی کاملاً خشکیده و 98 منبع دیگر در شرف خشکیدن است.

فاتحي می‌افزاید: شرکت آب و فاضلاب روستایی استان یزد مترصد ایجاد 30 مجتمع آبرسانی روستایی است و تلاش داریم منابع آبی این مجتمع‌ها از منابع نسبتاً پایدار استان انتخاب شوند تا افت بارش‌ها بر آنها دیرتر تأثیرگذار باشد.

هادی‌هادی نسب مدیرکل مدیریت بحران استانداری یزد هم با اشاره به بحران به وجود آمده در این استان می‌گوید: بیلان منفی سالانه 325 میلیون متر مکعب بارش در سطح استان، باعث افت شدید منابع آبی و نشست زمین در این خطه شده است.

به گفته وی، خشکسالی بالغ بر 1100 میلیارد تومان در سال به منابع آب آشامیدنی، کشاورزی و حیات طبیعی استان یزد خسارت وارد می‌کند. این معضل به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر اقتصاد دامپروری و کشاورزی استان تأثیر دارد و مهاجرت روستاییان را افزایش می‌دهد. گزارش خبرنگار ما از استان اصفهان حاکی است: در این استان هم وضع خشکسالی به مرز بحران رسیده است و زندگی مردم این منطقه را تهدید می‌کند. رسول زرگریور استاندار اصفهان می‌گوید: بر اساس گزارش مرکز خشکسالی کشور 85 درصد خاک استان اصفهان در خشکسالی شدید قرار دارد.

به گفته وي در استان اصفهان 50 درصد و در سرشاخه‌هاي زاینده رود 25 درصد کاهش بارش متوسط سالانه را شاهدیم.

مهندس‌هاشم امینی مدیر عامل شرکت آب و فاضلاب استان اصفهان هم با اشاره به کاهش حجم ذخایر آب زاینده رود از 450 میلیون مترمکعب در سال گذشته به 169 میلیون متر مکعب طی امسال می‌گوید: در این شرایط تأمین پایدار آب شرب 93 شهر اصفهان تلاش و همتی مضاعف نسبت به قبل می‌طلبد.

مهندس بیجندی مدیر کل هواشناسی استان اصفهان هم با اشاره به کاهش شدید بارش‌ها در این استان می‌گوید: میانگین بارش در این استان در سال زراعی 94-95 خوب نبود و حداکثر به 57 میلی متر رسید که نسبت به سال پیش از آن 27 درصد و نسبت به دوره بلند مدت 53 درصد کاهش داشته است.

وضع بحرانی استان کرمان

استان کرمان هم که در بخش شرقی فلات مرکزی ایران قرار دارد، با بحران خشکسالی دست و پنجه نرم می‌کند.

به گفته عباس انجم شعاع مدیر دفتر حفاظت و بهره برداری آب منطقه‌ای استان کرمان، برداشت اضافی از ذخایر زیر زمینی تبعات ناگواری برای استان در پی داشته و خشکسالی، اقلیم این استان را با تغییر روبرو کرده است. وی می‌گوید: میانگین بارندگی استان کرمان 129 میلیمتر در سال است، ولی در چند سال اخیر این رقم هرگز از 116 میلیمتر فراتر نرفته است.

انجم شعاع می‌گوید: حفر چاه‌های غیر مجاز در دشت‌های ممنوعه کرمان باعث فرونشست زمین شده است که شاید تا سال‌ها امکان جبران زیان‌های آن به وجود نیاید.

مهندس حمید فرامرزی مدیر جهاد کشاورزی ریگان کرمان هم می‌گوید: امسال 80 رشته قنات از 100 رشته قنات موجود در شهرستان ریگان به دلیل کاهش بارندگی‌ها خشکید. این وضع حیات فعالیت‌های کشاورزی در کرمان را به خطر انداخته است.

هدایت فهمی عضو اتاق فکر آب ایران در همین رابطه می‌گوید: کشور از نظر سیاست‌های ملی آب ضعف دارد و نیازمند سندی بالادستی و فصل الخطاب در این زمینه است که به تایید عمومی رسیده باشد.

به گفته وی سیاست‌های ملی آب باید در قالب سندی که در آن همه مجموعه سیاست‌ها و راهبردهای کلیدی و سازگار در عرصه فعالیت‌های بخش آب دیده می‌شود، ارائه شود.

وی ادامه می‌دهد: وقتی چنین سندی در کشور نباشد، کارها به صورت جزیره‌ای پیش می‌رود و به طور نمونه در منطقه‌ای یک کار توسعه‌ای انجام می‌شود که مغایر با مقوله پایداری است. به گفته این مقام مسئول، موضوعاتی مانند انتقال آب، کاهش مصارف آب، امنیت آبی، امنیت غذایی، استفاده از آب شیرین کن‌ها باید هر یک احکام روشنی داشته باشد و در سند ملی آب به نحوی دیده شود که در صورت بروز اختلاف بین دو منطقه، بتوان با مراجعه به این مرجع به حل اختلاف پرداخت.

این عضو اتاق فکر آب ایران می‌افزاید: مباحثی چون تأمین آب شرب، آبیاری کشاورزی، جابجایی جمعیت و توانمندسازی آنان، پایداری فیزیکی و مالی طرح‌ها، رویکرد مشارکت گرایانه در سیاست گذاری، مشارکت بخش خصوصی، ساز و کارهای حل اختلاف بین رقبای بر سر استفاده از آب باید در تدوین سند ملی آب مورد توجه قرار گیرد.

فهمی، پهنه بندی و خطرپذیری مناطق، حفاظت آب، کنترل و مدیریت سیلاب، مدیریت خشکسالی، تغییر اقلیم، آب‌های نامتعرف و بازچرخانی آب، فرسایش و رسوب، پایش پروژه‌ها و اقتصاد آب را از دیگر مواردی برمی‌شمرد که توجه به آن در تدوین سند ملی آب کشور ضروری است.